

ГЕОПОЛІТИЧНА ДОКТРИНА ЮРІЯ ЛИПИ ЯК ЧИННИК ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

Геополітична доктрина Юрія Липи, сформована у першій половині XX століття, не втратила своєї актуальності. Вона має велике значення для сучасного державного будівництва в Україні. В умовах триваючої російської агресії, пошуку власної ідентичності та місця в складному міжнародному середовищі, ідеї Липи стають не просто історичною спадщиною, але й дієвим інструментом для формування стратегічного бачення майбутнього України.

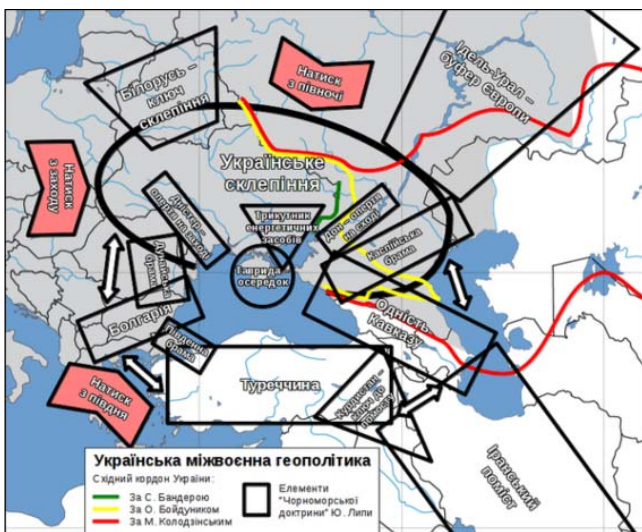
Його геополітична доктрина була викладена в таких творах: «Розлом Росії [1]», «Чорноморська доктрина [2]» та «Призначення України [3]». У праці «Розлом Росії [4]» Юрій Липа розглядає Росію як сповнену суперечностями імперію, що характеризується внутрішньою нестабільністю, оскільки була побудована і утримується завдяки грубій силі. Тому автор прогнозує можливий розпад Російської імперії, базуючись на аналізі історичних та геополітичних факторів. Вірогідність розпаду Росії зумовлена певними історичними тенденціями та закономірностями. Липа звертає увагу на національні рухи в межах Російської імперії, які засвідчують про прагнення поневолених народів до свободи і незалежності. Саме ці рухи є однією з головних причин можливого розпаду Росії. Крім цього в самій Росії є наявні внутрішні конфлікти, зумовлені соціальними, економічними та політичними суперечностями. Ці конфлікти можуть призвести в майбутньому до дестабілізації та розпаду цієї імперської держави. Розпаду Росії можуть сприяти також геополітичні фактори, що впливатимуть на стан Росії. Йдеться про відносини Росії з сусідніми державами, які в минулому зазнали постраждали від російської експансії. Це також може прискорити процес розпаду Росії. Юрій Липа розглядає різні сценарії можливого розпаду імперії, не виключаючи її поділу на окремі національні держави. Розпад Росії матиме значні наслідки для геополітичної ситуації в Європі, де різко зростатиме роль і значення України.

«Чорноморська доктрина [5]» – інший важливий твір Юрія Липи, в якому обґрунтовується необхідність розвитку морської могутності України та її активної участі в геополітичних процесах у Чорноморському регіоні. На думку Ю. Липи орієнтація на Захід чи Схід в минулому призводила до розколу та занепаду України. Тому саме чорноморська орієнтація має стати основою зовнішньої політики та політи-

ки безпеки України. Чорне море розглядається як ключовий геополітичний регіон, що має стратегічне значення для України та сусідніх держав. Він наголошує на тому, що контроль над Чорним морем є важливим фактором для забезпечення національної безпеки та економічного розвитку України. Тому першочерговим пріоритетом є розвиток України саме як потужної морської держави. Для цього в Україні є необхідний потенціал, потрібно лише розвивати український флот, морську інфраструктуру та морську торгівлю. Однак Україна в чорноморському регіоні може зіткнутися з різними геополітичними викликами. Зокрема, йдеться про вплив Росії та інших сусідніх держав. Це змушуватиме Україну до проведення активної зовнішньої політики, спрямованої на захист національних інтересів у Чорному морі. Вона має включати розвиток співпраці з іншими державами Чорноморського регіону, що сприятиме забезпеченню стабільності та безпеки в регіоні. Підкреслюється стратегічне значення Криму для України, який розглядається як невід'ємна частина незалежної Української держави.

У «Призначенні України [6]» висвітлено широкий спектр можливостей і загроз, що постають перед Україною з огляду на її геополітичне положення та історичний контекст, а також розглядається роль і призначення Української держави на міжнародній арені. Україна займає вигідне географічне положення, яка знаходиться на перетині Східної та Західної Європи, що створює можливості для розвитку торговельних та культурних зв'язків. Таке розташування дозволяє Україні відігравати роль мосту між різними народами і цивілізаціями. Звідси випливає історична місія України – об'єднати культурні та економічні потоки між Сходом і Заходом. Тому Україна є потенційним центром формування нового європейського порядку. Для цього потрібно сформувати потужну українську національну ідею, яка покликана об'єднати суспільство та зміцнити державу. Ця національна ідея має базуватися на історичній спадщині та культурних духовних цінностях українського народу. Реалізації своєї історичної місії сприятиме потужний економічний потенціал. Україна має значні природні ресурси та сільськогосподарський потенціал, що створює можливості для економічного розвитку. А українська культура має багату історію та традиції, що можуть сприяти розвитку культурного туризму та міжнародних культурних обмінів.

Однак реалізації призначення України можуть перешкоджати певні геополітичні виклики, внутрішні конфлікти, економічні проблеми та інформаційні війни. До геополітичних викликів відноситься передусім деструктивний вплив Росії та можливо інших сусідніх держав, що становить загрозу для національної безпеки України. Це може викликати політичну нестабільність у регіоні, призводити до конфліктів та економічних криз. Соціальні, економічні та політичні протиріччя можуть породжувати внутрішні конфлікти та дестабілізувати суспільство. Відсутність єдності та національної злагоди в минулому послаблювало державу і призводило до її загибелі. З цими проблемами Україна може стикатися і в майбутньому. Серед економічних проблем, Ю. Липи називає залежність від зовнішніх ринків створюватиме нестабільність економіки та економічну вразливість для України. Проблеми можуть ускладнювати неефективне управління та корупція, що стоятимуть на перешкоді економічному розвитку України. Цими проблемами може скористатися Росія, яка буде вести активну інформаційну вій-

ну проти Української держави, поширюючи свою пропаганду та дезінформацію. Це створює загрозу для єдності суспільства, перешкоджатиме процесам формування національної свідомості та ідентичності. Тому Юрій Липа закликав українців усвідомити своє історичне призначення та активно протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, щоб реалізувати геополітичний потенціал України.

Аналізуючи політичну ситуацію в Європі напередодні другої світової війни, Ю. Липа приходять до висновку, що геополітичні центри тогочасної Європи – Рим, Берлін, Лондон та Москва – переживали духовну кризу, дбають лише про своє благополуччя, прагнули до домінування і вели Європу та світ до саморуйнування [7]. Тому в Європі виникла потреба в появі країни, яка б сприяла вирішенню цієї духовної кризи і вивела її з цього цивілізаційного тупика на якісно вищий етап розвитку. Таку історичну місію може відіграти незалежна Україна, яка б переформатувала весь геополітичний простір в Східній Європі. На думку Ю. Липи, на геополітичному просторі між Балтією, Кавказом і Уралом потрібна моральна вісь народів, що може забезпечити існування незалежної Української держави [8]. А відтак, Україна повинна запропонувати альтернативу імперським утворенням між Уралом, Кавказом і Скандинавією, які нівелюють, нищать та експлуатують свій та поневолені народи за допомогою поліції та бюрократії, за чим слідує вічні революції [9]. Наслідком реалізації такого призначення стане те, що будуть збережені індивідуальності націй (рас) та народів на «хвалу людям та Проведінню» [10]. Отож ключ для успіху та самореалізації України – «перебувати в згоді з власною моральною віссю» та виконання «наказів Проведіння» [11].

На противагу Москві та іншим геополітичним центрам, має постати Київ, який покликаний відіграти апостольську роль щодо виконання своєї визначної моральної місії. На таку місію, зазначає Ю. Липа, благословив Київ та Україну ще апостол Андрій Первозданий, передрікаючи, що на київських горах «возсіяє благодать Божа» [12]. На думку Ю. Липи, саме від безпосереднього учня Христа українці дістали Божу благодать для виконання свого духовного призначення [13]. Спираючись на значний історичний матеріал, Ю. Липа в «Призначенні України» обґрунтовує її національне покликання щодо утвердження у суспільному житті та державному будівництві національних християнських цінностей, а також поширення духовності у світі [14]. Реалізація такого надзавдання може запустити процеси позитивних змін у нашій країні та в світі, і відкрити нову сторінку в історії людства.

Геополітична доктрина Юрія Липи і сьогодні зберігає свою актуальність, що зумовлено кількома ключовими факторами. Передусім через геополітичне розташування України на перетині цивілізацій між Сходом і Заходом. Розуміння цієї ключової реальності, як це бачив Липа, є фундаментом для формування ефективної зовнішньої політики. Справдилися також прогнози Липи щодо агресивної природи російського імперіалізму та його прагнення до експансії, відображені, зокрема, у праці «Розлом Росії». Нині вони набули трагічного підтвердження. Його застереження про небезпеку російського впливу та необхідність протистояння йому є надзвичайно важливими для формування стійкої національної безпеки та оборонної політики. Важливість теоретичної спадщини Юрія Липи полягає у формуванні національної ідентичності в умовах незалежності. Ю. Липа наголошував на необхідності формування сильної національної ідеї, здатної об'єднати українське суспільство. В умовах інформаційної війни та гібридних загроз, питання національної самоідентифікації та консолідації залишається ключовим для стійкості держави. Його ідеї про історичну мі-

сію України та її культурну самобутність є важливим підґрунтям для цього процесу. «Чорноморська доктрина» Ю. Липи підкреслювала стратегічне значення Чорного моря для України. Сьогодні, коли Росія окупувала Крим та блокує українські морські шляхи, ця доктрина набуває особливої актуальності, вказуючи на потребу відновлення контролю над морським простором та формування ефективної морської політики як довгострокової державної стратегії України.

Окрім теоретичного, геополітична доктрина Юрія Липи має також значне практичне значення. Сучасна Україна перебуває в епіцентрі складних геополітичних процесів, стикаючись із низкою серйозних проблем, що загрожують її суверенітету, територіальній цілісності та стабільному розвитку. Геополітична доктрина Юрія Липи, розроблена у складних умовах першої половини ХХ століття, містить цінні ідеї та підходи, які можуть сприяти осмисленню та частковому вирішенню сучасних геополітичних проблем.

Найбільшою та найгострішою геополітичною проблемою є триваюча збройна агресія Російської Федерації, анексія Криму та окупація частини східних територій України. Це підриває територіальну цілісність, суверенітет, економіку та соціальну стабільність держави. Замороження конфлікту між Україною та Росією не дасть належного ефекту. Геополітичний тиск Росії проти України продовжується навіть після припинення бойових дій. Росія чинила в минулому і слід очікувати, що в майбутньому вона продовжить чинити політичний, економічний та інформаційний тиск на Україну, намагаючись повернути її у сферу свого впливу та перешкоджаючи її євроінтеграційному курсу. Це породжуватиме нестабільність у Чорноморському регіоні. Мілітаризація Криму, агресивна поведінка російського флоту та блокування судноплавства створюють нестабільність у Чорноморському регіоні, що загрожує економічним інтересам не лише України, а також регіональній безпеці в басейні Чорного моря. Іншою нагальною проблемою, є енергетична залежність України. Хоча Україна значно зменшила залежність від російських енергоносіїв, питання енергетичної безпеки залишається актуальним, особливо в контексті сучасного геополітичного протистояння. Цим можуть скористатися проросійські сили, які після війни спробують відновити свій вплив на політичні процеси в Україні, використовуючи енергетичну залежність України. Україна є об'єктом масштабної інформаційної агресії з боку Росії, спрямованої на дестабілізацію суспільства, підірив довіри до державних інститутів та поширення наративів, що виправдовують агресію. Тому нейтралізація дезінформаційних впливів з боку Росії є одним з пріоритетів державного керівництва України. Процес її євроатлантичної інтеграції стикається з внутрішніми та зовнішніми перешкодами, залишаючи невизначеним місце Української держави в системі європейської безпеки. Особливо ці геополітичні проблеми загострилися після обрання президентом США Дональда Трампа, який зробив радикальний розворот в зовнішній політиці Сполучених Штатів, шукаючи способів порозумітися з Росією коштом України. Одночасно Д. Трамп розпочав масштабну торговельну війну проти своїх союзників, що підриває основи трансатлантичної солідарності та колективної системи безпеки. А проросійська політика окремих країн ЄС та непослідовна та нерішуча політика Європейського Союзу можуть сприяти поширенню розчарування та деморалізації українського суспільства.

Геополітична доктрина Юрія Липи, попри свій історичний контекст, може запропонувати цінні підходи для вирішення сучасних геополітичних проблем України. Ю. Липа наголошував на унікальному положенні України між Сходом і Заходом. Це розуміння спонукає до активної політики балансування та використання свого транзитного потенціалу для зміцнення зв'язків з обома цивілізаційними цен-

трами, водночас чітко визначаючи власні національні інтереси та стратегічні орієнтири на Захід. Прогнозування російської агресії дозволяє сформувати реалістичну та ефективну стратегію України щодо Росії. Аналіз Липою імперської сутності Росії та її експансіоністських прагнень, відображений у «Розлом Росії», є важливим попередженням і обґрунтуванням потреби жорсткої політики стримування агресора, зміцнення обороноздатності та пошуку сильних міжнародних союзників. Кінцевою метою державної політики національної безпеки України має стати повний та беззастережний демонтаж російської імперської системи.

«Чорноморська доктрина» Ю. Липи підкреслює стратегічне значення Чорного моря. Сьогодні це є обґрунтуванням необхідності відновлення контролю над морським простором, розвитку власного військово-морського флоту, посилення співпраці з країнами Чорноморського регіону та протидії російській гегемонії в басейні. Концептуальною основою державної політики національної безпеки України має стати своя українська національна ідея. Окрім цього, Ю. Липа наголошує на консолідуючій ролі національної ідеї, що є надзвичайно важливо в умовах інформаційної війни та внутрішніх розбіжностей. Сильна національна ідентичність, заснована на історичній спадщині та європейських цінностях, є ключем до стійкості суспільства перед зовнішніми впливами. Це стане запорукою активної зовнішньої політики України. Заклик Ю. Липи до активної зовнішньої політики, спрямованої на захист національних інтересів, є дороговказом для сучасної дипломатії. Україна повинна активно формувати міжнародні коаліції, шукати підтримки у провідних демократичних країнах та міжнародних організацій для протидії російській агресії та просування своїх євроінтеграційних прагнень. Передумовою активної зовнішньої політики має стати економічна могутність та самостійність України. Хоча Ю. Липа безпосередньо не аналізував сучасні аспекти енергетичної безпеки, його загальний заклик до зміцнення держави та розвитку власного потенціалу є актуальним і в цій сфері. Зменшення залежності від ворожих енергопостачальників та диверсифікація джерел енергії є важливим елементом національної безпеки. Також є важливим економічна модернізація економіки України, подальший розвиток її агропромислового комплексу, відновлення промислового потенціалу на сучасній технологічній основі і по-

будова сучасного інформаційного суспільства, що базується на провідних інформаційно-комунікативних технологіях та економіці знань.

Звичайно, геополітична доктрина Юрія Липи не є готовим рецептом для вирішення всіх сучасних проблем. Проте зроблений автором глибокий аналіз геополітичного положення України та розуміння історичних загроз і ключових факторів національної сили може слугувати цінним методологічним інструментом для формування сучасної стратегії державної політики, спрямованої на захист суверенітету, відновлення територіальної цілісності та забезпечення сталого розвитку України. Творче переосмислення ідей Липи, з урахуванням сучасних реалій, може допомогти українцям знайти свій шлях до безпечного та процвітаючого майбутнього.

Примітки

- [1] Липа Ю. Розлом Росії. Львів: Інститут народознавства НАН України, 1995. 148 с.
- [2] Липа Ю. Чорноморська доктрина. *Всеукраїнська трилогія*. Т. 2. Київ: МАУП, 2007. С. 11-203.
- [3] Липа Ю. Призначення України. Львів: Просвіта, 1992. 270 с.
- [4] Липа Ю. Розлом Росії. Львів: Інститут народознавства НАН України, 1995. 148 с.
- [5] Липа Ю. Чорноморська доктрина. *Всеукраїнська трилогія*. Т. 2. Київ: МАУП, 2007. С. 11-203.
- [6] Липа Ю. Призначення України. Львів: Просвіта, 1992. 270 с.
- [7] Липа Ю. Призначення України. – С. 13-24.
- [8] Там само. – С. 248.
- [9] Липа Ю. Призначення України. – С. 248.
- [10] Там само. – С. 248.
- [11] Там само. – С. 248.
- [12] Там само. – С. 242.
- [13] Там само. – С. 242.
- [14] Там само. – С. 249.

Василь ПАСІЧНИК,
доктор наук з державного управління,
доцент кафедри публічного врядування
Львівської політехніки

Коли розвалиться Росія: штучний інтелект дав прогноз

Штучний інтелект дав свій прогноз щодо майбутнього Росії, яка через повномасштабне вторгнення в Україну зіштовхується з економічними проблемами та внутрішніми політичними протистояннями. Доля держави-агресора здебільшого залежатиме від подальших санкцій та від того, наскільки довго протримається чинний режим у Кремлі.

У своїй відповіді ChatGPT зазначає, що існує кілька ймовірних сценаріїв майбутнього РФ. Один із них – довгостроковий (на понад 20 років) і передбачає можливий розпад Росії на кілька незалежних держав.

Водночас, короткостроковий сценарій (5-10 років) передбачає можливі локальні конфлікти або посилення сепаратистських рухів у певних регіонах, а середньостроковий (10-20 років) – потенційні глибші політичні трансформації, які можуть змінити статус окремих регіонів.

Можливі регіони незалежних або автономних держав на території Росії, згідно з прогнозом ШІ:

- Північний Кавказ – Чечня, Дагестан, Інгушетія, Північна Осетія, Кабардино-Балкарія, Карачаєво-Черкесія;
- Татарстан – автономна республіка на Волзі з сильними національними настроями;
- Башкортостан – схожий регіон з сильним етнічним компонентом;
- Сибір – великий регіон, потенційно окрема держава, багата на ресурси;
- Далекий Схід – Амурська область, Хабаровський край, Приморський край – можуть стати окремим суб'єктом;
- Калінінград – анклав із особливим статусом через географічну ізоляцію;
- Карелія і Мурманська область – можливий вплив сусідніх країн, зокрема Фінляндії;
- Ямало-Ненецький автономний округ та інші північні автономії – з особливим статусом або окремі держави.

Також ChatGPT назвав ймовірні фактори, які можуть вплинути на подальшу долю Росії. У першу чергу, це внутрішні економічні проблеми, які виникли через санкції, а також залежність від енергоресурсів та демографічні виклики.

По-друге, це політична стабільність – наскільки довго утримається чинний режим і чи відбудуться зміни. Крім того, національні рухи всередині країни (певні регіони мають сильні сепаратистські настрої), а також зовнішній тиск і міжнародна політика (санкції, геополітичні зміни, вплив інших країн).

Щодо смерті російського диктатора Путіна відповів так: «Я розумію ваше запитання, але прогнози щодо смерті конкретних людей – це етична і делікатна тема, яку я не можу обговорювати».

Джерело: **Обозреватель**